

VALENTIN ZSIFKOVITS, *Politik ohne Moral?*, Veritas-verlag (Soziale perspektiven), Linz 1989, str. 136.

Nedavno smo našoj čitateljskoj publici prikazali knjigu Valentina Zsifkovitsa »Etika mira« (BS 4/1988, str. 166–167). Autor, inače profesor kršćanskog socijalnog nauka u Grazu i porijeklom gradišćanski Hrvat, u vrlo kratko vrijeme izdao je i ovu drugu knjigu, u istom nizu (Soziale Perspektiven) kojemu je on jedan od urednika.

Obično se u životu susreću dvije glavne predrasude s obzirom na politiku. Prva je da je ona nešto »prijavo«, od čega je bolje držati se daleko. Ovo je mišljenje dosta rašireno među pukom. Drugo je mišljenje opasnije: da politika ima svoju unutrašnju dinamiku i logiku, bez veze s općim normama morala. Ovo se mišljenje katkad uvriježilo među političarima, a teoretski mu je otac Niccolò Machiavelli. No ako se i ne zastupa posve otvoreno i izričito, u praksi se često primjenjuje.

Autor ove knjižice želi pokazati nužnu vezu između politike i morala. Polazi od činjenice da je nužno bavljenje politikom, jer je čovjek društveno biće, pa se nameću razna politička pitanja, pogotovo u modernom svijetu.

Autor ne obrađuje cijelo područje »političke etike« sa svim konkretnim pitanjima nego se ogradauje samo na onaj dio koji se odnosi na opću vezu između politike i morala. Pri tom ne želi biti ni posve iscrpan: donosi neke glavne veze i spone na tom području.

Polazna je teza, posve očita i uvjerljiva, da je politika u nužnoj vezi s moralom, ukoliko se o njoj želi govoriti u humanističkom kontekstu. Autor navodi deset područja gdje politika dolazi u dodir s moralom. Ta »područja napetosti« između politike i morala jesu: 1. Pojedinačni interesi i opće dobro; 2. Moć sloboda, pravda, nenasilje, ljubav i mir; 3. Uspjeh – savjest; 4. Slike o neprijateljima – bratstvo; 5. Granični moral – idealni moral; 6. Laž – istina; 7. Senzacionalnost – ozbiljnost; 8. Vjernost sistemu – osoba, 9. Materijalna dobra – nematerijalne vrijednosti; i 10. Životna stvarnost – etičke norme.

U zaključnim opaskama autor sažima moralnu problematiku u »deset zapovijedi«, koje je vrijedno navesti:

1. Spoji privatni interes s općim dobrom!
2. Teži za moći, ali je stavi u službu pravедnosti i ljubavi!
3. Traži uspjeh, ali nemoj pri tom izdati svoje savjesti!
4. U protivniku i neprijatelju vidi mogućeg brata (sestru) i prijatelja!
5. Odupri se graničnom moralu prema dolje i ne zaboravi mogućnost graničnog morala prema gore!
6. Ostani vjeran riječima i obećanjima!
7. Kao političar budi prijateljski raspoložen prema masovnim medijima, ali ne ovisan o njima, kao novinar budi odgovoran u postupanju s njima, a kao potrošač kritičan.
8. Budi načelan, ali ne ukočeno!
9. Teži tako za materijalnim dobrima da pri tom ne povrijediš nematerijalne vrijednosti nego im pogoduješ!

10. Također u zbilji političkog života slijedi pozitivna načela, koja tvojem političkom djelovanju daju smisao i cilj!

Knjiga je napisana veoma jasno i pregledno i daje se čitati »na dušak«. Pretpostavljajući demokratski poredak, ove su etičke norme tako jasne i uvjerljive. Ipak, u praksi one se previše znaju gaziti (a da o drugim političkim sistemima i ne govorimo).

Stoga ova knjiga djeluje kao dobro nadahnuće za sve zauzete u političkom životu, a u modernom demokratskom poretku to je svatko, iako u različitim stupnju i na različitim razinama. Budući da su navedene moralne norme općenito valjane, poruka se ove knjige daje primijeniti i u širem društvenom kontekstu.

Marijan Valković

LEOPOLD NEUHOLD, *Wertwandel und Christentum*, Veritas-Verlag (Soziale Perspektiven, Bd. 4), Linz 1988, str. 157.

Pitanje »vrednota« (vrijednosti) je veoma važno i u osobnom i u društvenom životu. Moralni život pojedinaca i društva nošen je u prvom redu »vrednotama«. One izviru iz ljudske naravi, ali budući da je čovjek i povijesno biće, i one su podložne povijesnim utjecajima i stanovitim promjenama.

Leopold Neuhold, asistent pri katedri za socijalni nauk na teološkom fakultetu u Grazu, prihvatio se u ovoj knjizi zadaća da analizira razvoj i promjene u vezi s humanim etičkim vrednotama i njihov odnos prema Crkvi i kršćanskoj vjeri. Odatle naslov knjige »Promjene vrednota i kršćanstvo«.

Osim predgovora i uvoda knjiga ima 7 tematskih jedinica, od kojih su prva (Pojmovi) i zadnja (Zaključna opaska) kratke, a ostale imaju više poglavlja.

Te šire jedinice obuhvaćaju sljedeće: 2. Tipologiju vrijednosnih promjena; 3. Teorije o promjenama vrednota; 4. Promjene vrednote religije između sekularizacije i povratka svetoga, 5. Područja religijskih vrijednosnih promjena; 6. Nekoliko izabраниh posljedica religijskih vrijednosnih promjena s obzirom na Crkvu kao instituciju.

Unutar ovih jedinica je cijela lepeza kraćih poglavlja o raznovrsnim aspektima u vezi s mijenjanjem etičkih i društvenih vrednota (o različitim pojmovima i prilazima sekularizaciji, o »pluralizaciji« vrednota, o promijenjenoj snazi vrednota, o odnosu između religioznog govora i djelovanja, o promjenama vrednota kao protestu, posebice u vezi s »New Age« itd.).

Knjiga donosi mnoštvo materijala i podataka i iziskuje pažljivo čitanje. Ali ono se isplati. Čovjek dobiva uvjerljivu sliku o povijesnim utjecajima na etičke vrijednosti ili ideale, na kraju krajeva o povjesnosti samoga čovjeka koji, čuvajući svoj bitni identitet, podliježe povijesnim i kulturnim promjenama.

Knjiga činjenično opisuje pojave, ali daje i odmjeren sud o njima, tako da se nije bojati moralnog relativizma. Brojni autori, koje pisac navodi, većinom pripadaju krugu njemačkog govornog područja.